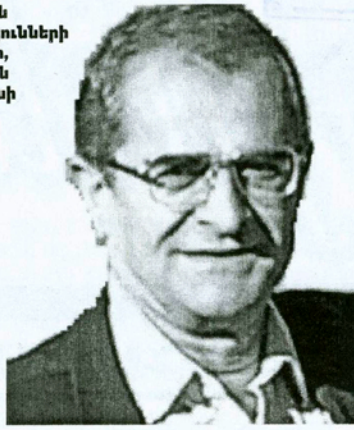

Լրացավ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, գիտության վաստակավոր գործիչ, քիմիական գիտությունների դոկտոր, ֆիզմաթ. գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, գիտական մտավորականության ճանաչված ներկայացուցիչ Արամ Արտաշեսի Շահինյանի ծննդյան 75-ամյակը:

Ավարտելով Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետը, այնուհետև ԽՍՀՄ ԳԱ-ի ակադեմիկոս Լ.Ն.Սեմյոնովի անվան քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտի ասպիրանտուրան, աշակերտելով մեծանուն քիմիկոս, ակադեմիկոս Լ.Ս.Ենիկոլոպովին՝ նա ձևավորվեց որպես լայն հետաքրքրությունների տեր գիտնական, որը հետագայում իր գիտելիքներն ու փորձը ներդրեց Հայաստանում գիտական նոր ուղղությունների ստեղծման և զարգացման գործում: Աշխատելով մասնագիտությունների համ-

մակերպությունը Ա. Շահինյանի և նրա աշակերտների այս բնագավառում կատարած աշխատանքները դասել է նույն ոլորտի լավագույն աշխատանքների շարքին: Ստացված արդյունքներն ամփոփվել են 5 թեկնածուական ատենախոսություններում:

Ներկայումս Ա. Շահինյանի ղեկավարությամբ գործող գիտական անձնակազմը իրականացնում է բնական գիտություններում բարձր արտադրողական հաշվողական ռեսուրսների օգտագործմանը կատարվող աշխատանքներ՝ օգտվելով ինչպես «Հայ Գրիդի», այնպես էլ մի շարք այլ երկրներում գտնվող գերհամակարգիչների հնարավորություններից: Այս բնագավառում ձեռք բերված կարևոր արդյունքների համար Ա. Շահինյանն իր աշակերտի հետ 2008թ. արժանացել է ՀՀ Տնօրենների մրցանակին:

Ա. Շահինյանի կողմից, ինչպես նաև նրա գիտական ղեկավարությամբ և խորհրդատվությամբ պաշտպանվել են 4 դոկտորական և 16 թեկնածուական ատենախոսություններ:

Ա. Շահինյանը չուրջ 200 գիտական հոդվածների հեղինակ է: Նա հեղինակ է նաև 3 մենագրության, ինչպես նաև երեք գրքերի առանձին գլուխների, որոնք լույս են տեսել Nova Science Publishers, Inc.(ԱՄՆ) հրատարակչության կողմից:

Իր գիտական վաստակի համար Ա. Շահինյանը ընտրվել է ՀՀ ԳԱ թղթակից (2000 թ.), այնուհետև իսկական անդամ (2010 թ.): 2009 թ. նա արժանացել է գիտության վաստակավոր գործիչ կոչման:

Ա. Շահինյանը մեծ դեր է կատարել նաև գիտության ոլորտը համակարգող օրենսդրական դաշտի ձևավորման գործում: 1992-1999 թթ., լինելով ՀՀ գիտության և բարձրագույն կրթության (այսպէս՝ գիտության և կրթության) փոխնախարար, իսկ այնուհետև՝ 1999-2011 թթ. ՀՀ ԳԱԱ Տնօրենի և կրթության) փոխնախարար, իսկ այնուհետև՝ 1999-2011 թթ. ՀՀ ԳԱԱ Տնօրենի, այս քիմիական և երկրի մասին գիտությունների բաժանմունքների ակադեմիկոս-քարտուղար, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս-քարտուղարի պաշտոնակատար, նա կարևոր դերակատարում է ունեցել «ՀՀ գիտության և գիտատեխնիկական գործունեության մասին» և «ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի մասին» ՀՀ օրենքների ստեղծման մեջ, որոնք թույլ են տվել սահմանել անկախ Հայաստանում գիտական կազմակերպությունների, այդ թվում և ՀՀ ԳԱԱ իրավական կարգավիճակ և գործունեության առանձնահատկությունները:

Ա. Շահինյանը զգալի ավանդ է ունեցել նաև գիտության բնագավառում միջպետական համագործակցության կայացման գործում: Իր գոյության ողջ ժամանակաշրջանում (1996-2007 թթ.) Նա եղել է Եվրոպական INTAS կազմակերպության գործունեության համակարգող Հայաստանում, 1996-1997 թթ. եղել է «Հայ-Ռուսական (Այվոնական)» համալսարանի ստեղծման համատեղ հանձնաժողովի համանախագահ, եղել է Միջազգային գիտատեխնիկական կենտրոնի (ԱԳՏԿ) համակարգող խորհրդի անդամ և այլն:

Այժմ Ա. Շահինյանն իր գիտական գործունեությունն իրականացնում է ԳԱԱ Գիտակրթական միջազգային կենտրոնում, իր կողմից ստեղծված «Կենսաֆիզորմատիկայի» լաբորատորիայում: Նա էՊՀ-ի կենսաբանության ֆակուլտետում դասավանդում է «Կենսաֆիզորմատիկա» առարկան: Ա. Շահինյանը Հայաստանում առաջին էլեկտրոնային գիտական ամսագրի՝ «Բնական գիտություններ», գլխավոր խմբագիրն է:

ՀՀ ԳԱԱ Տնօրենի պաշտոնում, քիմիական և երկրի մասին գիտությունների բաժանմունք և հանրապետության ողջ գիտական հասարակությունը սրտանց և ջերմորեն շնորհավորում են Արամ Արտաշեսի Շահինյանին հորեղանի առթիվ ցանկանալով նրան քաջատողություն և ստեղծագործական նորանոր հաջողություններ:

ՀՀ ԳԱԱ Տնօրենի ակադեմիկոս Ռադիկ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ ՀՀ ԳԱԱ քիմիական և երկրի մասին գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար Լևոն ԹԱՎԱԳՅԱՆ

ՄԵԾ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՌԻ ԶԱՂԱԶԱՅԻՆ

գուցակետում՝ նա մեծ ներդրում ունեցավ ֆիզիկայի, քիմիայի և կենսաբանության հարակից մի շարք կարևոր պրոբլեմների լուծման մեջ, որոնցում նա սկզբնավորել և զարգացրել է գիտական նոր ուղղություններ:

Պոլիմերման պրոցեսների կինետիկայի բնագավառում Ա.Շահինյանն իր ավանդ ունեցավ իրական հետերոլոգրաֆական պոլիմերների առաջացման մեխանիզմների և հատկությունների փոխադարձ կապի տեսության ստեղծման մեջ: Նրա աշխատանքներում, որոնք կատարվել են պրոֆ. Վ.Կ.Իվանովի հետ համատեղ, բացահայտվել է խզման միջոցով շղթայի փոխանցման նոր տարրական ռեակցիայի պայմաններում առաջացող պոլիմերի մոլեկուլազանգվածային բաշխման տեսությունը: Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի Բիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտի տնօրեն ակադեմիկոս Ալ. Ալ. Բեռլինի բնորոշմամբ, այս ընթացակարգում «Ա.Ա. Շահինյանի ստացած արդյունքները դարձան դասական և օգնեցին ստեղծել պոլիացտացիայի արդյունաբերական արտադրություն»:

Այս աշխատանքներն ամփոփվեցին և Մոսկվայի ֆիզիկատեխնիկական ինստիտուտում պաշտպանվեցին թեկնածուական ատենախոսության ձևով:

Միջուկների ջրային լուծույթների ֆիզիկական քիմիայի և էնուլիոն պոլիմերացման բնագավառում Ա. Շահինյանը (պրոֆ. Լ. Մելքոնյանի մասնակցությամբ) մշակել է էնուլիոն պոլիմերների ստացման մեխանիզմի և հատկությունների վրա համակարգի դիմադիկ կառուցվածքի ազդեցության տեսությունը: Ցույց է տրվում, որ էնուլիոն պոլիմերման ընթացքում կարելի է հասնել սինթեզվող պոլիմերների ցանկալի հատկությունների՝ ազդելով համակարգի կառուցվածքի վրա: Այդ աշխատանքներն ամփոփվել են Ա. Շահինյանի «Իոնական միջուկների կառուցվածքների դերը էնուլիոնային մակրոմոլեկուլների ձևավորման մեխանիզմներում» գրքում (1985թ.): Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի «Սինթետիկ պոլիմերային նյութերի» ինստիտուտի տնօրեն, ակադեմիկոս Լ.Ս.Ենիկոլոպովի ընդունակմամբ «Ա.Ա. Շահինյանի կողմից առաջարկված պատկերացումները մակերևութային ակտիվ միացությունների լուծույթների վերաբերյալ թույլ են տալիս զարգացնել մի նոր գիտական ուղղություն, որը ներառում է ոչ միայն պոլիմերման պրոցեսները, այլև միջուկային կատալիզը, հեղուկ բյուրեղները և այլն»:

Այս արդյունքներն ամփոփվել են Ա. Շահինյանի կողմից ԽՍՀՄ ԳԱ Բիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտում պաշտպանված քիմ. գիտ. դոկտորի և 5 թեկնածուական ատենախոսություններում:

Լիտորայի հեղուկ բյուրեղների քիմիայի և ֆիզիկայի ասպիրանտ Ա. Շահինյանն առաջիններից մեկն էր, որ նախկին ԽՍՀՄ-ում սկսեց հիմնարար հետազոտություններ կատարել բնության մեջ լայն տարածում ունեցող լիտորայի հեղուկ բյուրեղների բնագավառում: Այդ համակարգերի կառուցվածքային մնա-

նությունները միջուկների և բջջային բաղաձևների հետ թույլ տվեցին, որ Ա. Շահինյանի կողմից միջուկային համակարգերի համար առաջարկված պատկերացումները և մոտեցումներն օգտագործվեցին նաև լիտորայի հեղուկ բյուրեղների ուսումնասիրության մեջ: Ցույց է տրվել, որ լիտորայի հեղուկ բյուրեղների մոլեկուլային և վերմոլեկուլային կառուցվածքների միջև գոյություն ունի որոշակի կորելյացիա, որը մեծ հնարավորություններ է ստեղծում լիտորայի հեղուկ բյուրեղների կիրառության նոր ոլորտներ բացահայտելու համար: Առաջին անգամ այս համակարգերն առաջարկվեցին որպես ճշգրիտ չափիչ սարքերի զգայուն տարրեր: Ստեղծվեցին սարքեր, որոնք կյանքի կոչվեցին և ցուցաբերեցին Լայպցիգի Միջազգային տոնավածառում: Շահինյանը գիտնական, Ռուսաստանի ԳԱ «Կրիստալոգրաֆիայի» ինստիտուտի տնօրեն ակադեմիկոս Բ.Կ.Վայնշտեյնի զննահատմամբ. «Ա.Ա.Շահինյանի կողմից ստեղծվել է լիտորայի հեղուկ բյուրեղների հիմնական կառուցվածքային միավորներում տեղի ունեցող կառուցվածքային ձևափոխումների վերաբերյալ տեսություն և նրան կարելի է համարել Հայաստանում լիտորայի հեղուկ բյուրեղների քիմիայի և ֆիզիկայի գիտական ուղղության հիմնադիր»:

Այս բնագավառում ստացված արդյունքներն ամփոփվեցին Ա. Շահինյանի կողմից ՀԽՍՀ ԳԱ ֆիզիկայի կիրառական պրոբլեմների ինստիտուտում պաշտպանված ֆիզմաթ գիտ. դոկտորի ատենախոսության մեջ, ինչպես նաև 5 թեկնածուական ատենախոսություններում:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և հաշվողական ռեսուրսների թափ առնող զարգացումը և դրանց կիրառության հնարավորությունները տարբեր ոլորտներում, 1990-ական թվականների վերջերից գիտության և գիտելիքահենք տեխնոլոգիաների բնագավառում բերեցին մի որոշակի և համակարգիչի, որը իմնաբան հանդիսացավ արժանազորի, որ ուղեղն ունի «21-րդ դարի գիտության» դարաշրջան: Բնական գիտությունների մասով այս նոր ուղղությամբ իր ծանրակշիռ մասնակցությունն է բերում նաև Ա. Շահինյանի ղեկավարած գիտական անձնակազմը:

Համակարգչային քիմիա և կենսաբանություն ուղղությունը Հայաստանում դեռևս 2000 թվականից ակտիվորեն զարգանում է Ա. Շահինյանի ղեկավարությամբ: Առաջին անգամ Հայաստանում հիմնադրվել են Մոլեկուլային դիմադիկայի և Համակարգչային թաղանթաբանություն գիտական ուղղությունները՝ ընդգրկելով ֆունկցիոնալ թաղանթների, միջուկային լուծույթների և լիտորայի հեղուկ բյուրեղների հետազոտության ոլորտները: Հաշվողական ռեսուրսների օգտագործման շնորհիվ ստացվել են նորագույն գիտական արդյունքներ, որոնք հրատարակվել են աշխարհի բարձր վարկանիշ ունեցող գիտական ամսագրերում և մեծ հեղինակություն են վայելում: Ամերիկյան BioMedLab հետազոտությունների վարկանիշը զննահատող կազ-